

PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA 1

Zora Syslová

OBSAH

1. Předmět předškolní pedagogiky
2. Základní kategorie a pojmy
3. Předškolní pedagog, jeho kompetence
4. Komunikační dovednosti učitelky MŠ
5. Dítě jako subjekt vzdělávání
6. Vzdělávání dětí do 3 let
7. Proměny cílů předškolní výchovy a vzdělávání
8. Humanisticky orientované vzdělávání
9. Individualizace
10. Alternativní směry v předškolním vzdělávání
11. Program podpory zdraví v MŠ
12. Rámcový vzdělávací program pro PV

3. Předškolní pedagog

Požadavky na:

KVALIFIKACI

- Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících

KVALITU (profesionalitu)

- Kompetence učitelky MŠ (Vašutová, 2001)
- Standard učitele (www.standarducitele.cz)
- Požadavky vyplývající z RVP PV

3. Předškolní pedagog

PRACOVNÍ DOBA a PRACOVNÍ NÁPLŇ:

31 hodin -přímá práce u dětí

9 hodin – nepřímá práce:

- Plánování
- Příprava pomůcek
- Vedení dokumentace (TK, záznamy o dětech, hodnocení...)
- Další vzdělávání, samostudium
- Účast na ped. a provoz. radách
- Organizační záležitosti třídy – výzdoba, spolupráce s kolegyní...
- Spolupráce s rodiči – schůzky, hovorové hodiny....
- Specifické úkoly – vyplývají z náplně práce (BOZP, Inventarizace, knihovna, výzdoba školy....)

3. Předškolní pedagog

Kompetence:

1. Kompetence didaktická a oborově předmětová
2. Kompetence diagnostická a evaluační
3. Kompetence psychosociální a komunikativní
4. Kompetence manažerská

Povinnosti pedagoga

- analyzovat věkové a individuální potřeby dětí a v rozsahu těchto potřeb zajišťovat profesionální péči o děti, jejich výchovu i vzdělávání
- realizovat individuální i skupinové vzdělávací činnosti směřující cílevědomě k rozvoji dětí, rozšiřování jejich kompetencí (schopností, dovedností, poznatků, postojů)
- samostatně projektovat výchovné a vzdělávací činnosti, provádět je, hledat vhodné strategie a metody pro individualizované a skupinové vzdělávání dětí
- využívat oborových metodik a uplatňovat didaktické prvky odpovídající věku a individualitě dětí
- projektovat (plánovat) a provádět individuální výchovně vzdělávací činnosti s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami
- provádět evaluační činnosti - sledovat a posuzovat účinnost vzdělávacího programu, kontrolovat a hodnotit výsledky své práce, sledovat a hodnotit individuální pokroky dětí v jejich rozvoji a učení, monitorovat, kontrolovat a hodnotit podmínky, v nichž se vzdělávání uskutečňuje
- výsledky evaluace samostatně uplatňovat v projektování (plánování) i v procesu vzdělávání
- provádět poradenské činnosti pro rodiče ve věcech výchovy a vzdělávání jejich dětí v rozsahu odpovídajícím pedagogickým kompetencím předškolního pedagoga a mateřské školy
- analyzovat vlastní vzdělávací potřeby a naplňovat je sebevzdělávacími činnostmi
- evidovat názory, přání a potřeby partnerů ve vzdělávání (rodičů, spolupracovníků, základní školy, obce) a na získané podněty reagovat

Předškolní pedagog má vést vzdělávání tak, aby:

- se děti cítily v pohodě (fyzické, psychické i duševní)
- se děti rozvíjely v souladu se svými schopnostmi a možnostmi a současně byl podněcován jejich harmonický rozvoj
- děti měly dostatek podnětů k učení a radost z něho
- bylo posilováno sebevědomí dětí a jejich důvěra ve vlastní schopnosti
- děti měly možnost vytvářet a rozvíjet vzájemné vztahy a cítit se ve skupině bezpečně
- byl dostatečně podporován a stimulován rozvoj jejich řeči a jazyka
- se děti seznamovaly se vším, co je pro jejich život a každodenní činnosti důležité
- děti mohly pochopit, že mohou prostřednictvím vlastních aktivit ovlivňovat své okolí.
- děti obdržely speciální podporu a pomoc, pokud ji dlouhodobě či aktuálně potřebují

Ve vztahu k rodičům má předškolní pedagog:

- usilovat o vytváření partnerských vztahů mezi školou a rodiči
- odpovídat za to, že rodiče mají přístup za svým dítětem do třídy a možnost účastnit se jeho činností
- umožňovat rodičům účastnit se na tvorbě programu školy i na jeho hodnocení
- vést s rodiči dítěte průběžný dialog o dítěti, jeho prospívání, rozvoji a učení

4. Přístupy k dětem

■ **Autoritativní**

- Založen je na uplatňování moci
- Jsou v něm role nadřazenosti a podřízenosti
- Důsledkem je vzdor nebo poslušnost
- Často bývá provázen i ze strany dětí vzdorem, vzpourou, bojem o moc

■ **Partnerský**

- Je založen na respektu
- Vede k zodpovědnosti
- Vytváří bezpečné sociální prostředí

- Mocenský model sděluje : „Přinutím tě dělat, co je správné.“
- Partnerský model sděluje: „Tato věc má tento a tento smysl, takové a takové důsledky. Očekávám, že uděláš, co je správné.“

Partnerský přístup

Je založen na:

- **respektu** - ničím nepodmíněném, zohledňujícím lidskou důstojnost a přijímajícím odlišnost lidí
- **uznání** – kterým dáváme najevo, že si někoho vážíme pro to, jaký je a jak se chová

Neefektivní a efektivní způsoby komunikace

- Ty zase (vždy, nikdy, pořád)...! Kdybys aspoň...! (výčitky, obviňování)
- Měl/a by sis uvědomit, že... (poučování, vysvětlování, moralizování)
- Tohle jsi udělal/a špatně! (kritika, zaměření na chyby)
- Já (někdo) kvůli tobě... (lamentace, citové vydírání)
- Nedělej to, nebo se ti stane..! (zákazy, varování)
- Z tebe jednou vyroste... (negativní scénáře, proroctví)
- On je takový... (nálepkování)
- Udělej... (pokyny)
- Okamžitě udělej...! (příkazy)
- Přestaň...nebo...! Běda, jestli...! (vyhrožování)
- Křik
- Podívej se na ..., vezmi si příklad z.. (srovnávání, dávání za vzor)
- Já pro tebe..., a ty...! (poukazování na vlastní zásluhy)
- Ty snad chceš..? Copak ty nechceš? (řečnické otázky)
- Ty jsi ale... (urážky, obviňování)
- To je přece gábius! To je přece teta vytrnemanell! (ironie, obzorbování)

- Vidím (slyším) že..(popis, konstatování)
- Je...; Je potřeba...; Tohle děláme (tak a tak)...; Pomůže, když ...; Když..., tak... (informace, sdělení)
- Očekávám, že...Pomohlo by mi, kdyby... (vyjádření vlastních očekávání a potřeb)
- Uděláš to tak... nebo tak..? (možnost volby)
- Aničko...! (dvě slova)
- Co s tím uděláme? A co si o tom myslíš ty? (prostor pro spoluúčast a aktivitu dětí)

Jak komunikovat:

- ☺ Šetřit otázkami
- ☺ „Já výroky“
- ☺ Empatické reakce

Složky empatické reakce

- Aktivní naslouchání (soustředěné naslouchání provázené projevů účasti)
- Pojmenování pocitů, záměrů, očekávání druhé osoby
- Vyjádření podpory

Empatická reakce

- **NASLOUCHEJTE S ÚČASTÍ** - hovořte málo, dejte najevo, že vás zajímá, co dítě prožívá, ale nechte na něm, co vám o tom poví; svůj zájem a účast dejte najevo neverbálně nebo krátkými slůvky („Aha“, „hmm“, „chápu“...)
- **HVOŘTE O TOM, CO DRUHÝ PROŽÍVÁ** (oznamovací větou, nikoliv otázkou)
 - pojmenujte pocit: „Zdá se, že tě to zklamalo...“ „Tos musel být hodně rozzlobený, žes ho uhodil...“
 - hovořte o běžných reakcích: „To člověka naštvě, když někdo nedodrží slib...“ „To nás mrzí, když nechtěně rozbijeme oblíbenou věc...“
 - dejte najevo, že jste pochopili záměr nebo očekávání druhé osoby: „Myslela jsi asi něco jiného...“ „Ty jsi moc chtěl...“
- **POPIŠTE CHOVÁNÍ** „Vidím, že váháš...“ „Vidím, že pláčeš...“
- **UMOŽNĚTE SPLNIT PŘÁNÍ DRUHÉHO VE FANTAZII**
„Kdybych ty piškoty měla doma, jaké bys chtěl? Kakaové nebo obyčejné?“ „Kdyby tu maminka už byla, co byste spolu dělali?“
- **REAGUJTE ČINEM** – empatie skutkem musí jít v některých situacích ruku v ruce s tím, co říkáme (odstranění příčiny nepohody, fyzická pomoc...)
- **VYJÁDŘETE PODPORU** – „Držím ti palce.“ „Když budeš chtít, potřebovat zavolej mě.“ Pomáhá také dotek, pohlazení, poplácání (kde je to vhodné).

Kritéria pro hodnocení kvality komunikace učitelky s dítětem

- Snižování polohy
- Pohled z očí do očí
- Popis – zpětná vazba (já výroky)
- Podávání informací – zpravidla při porušování pravidel (já výroky)
- Povzbuzení, ocenění
- Podpora řešení problémů

LITERATURA

- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Univerzita Karlova, 1997. ISBN 80-7066-534-3
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463- X
- KOPŘIVA, P. a kol. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž : Spirála, 2008. ISBN 978-80-9040-30-0-0
- KOŽÁTKOVÁ, S. Humanisticky orientovaná proměna učitelky. In *Retrospektiva a perspektiva předškolního vzdělávání a příprava předškolních pedagogů*. Praha: APV, 2002.
- KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha : Portál, 1996.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. Brno : Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 80-042-1854-7
- MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X
- SVOBODOVÁ, E. *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha : Raabe, 2007. ISBN 978-80-86307-39-8
- VAŠUTOVÁ, J. Kvalifikační předpoklady pro nové role učitelů. In WALTEROVÁ, E. (Ed.) *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém*. Praha : PedF UK, 2001. ISBN 80-7290-059-5